

EEN LIEFDE IN SPANJE

Andere min of meer vergeten romans die door uitgeverij Ge-roosterde Hond in een moderne spelling heruitgegeven zijn:

Anna de Savornin Lohman, *Het éne nodige* (1897), ISBN

Frits Lapidoth, *Goëtia* (1893), ISBN 9789464050967

Jeanne Reyneke van Stuwe, *Tragische levens* (1900), ISBN
9789464188271

Hans Steengracht, *Het Eerste Principe* (1903), ISBN

9789464184914

Een liefde in Spanje

Henri van Booven

Teksteditie door Sander Bink

Uitgeverij
Geroosterde Hond

Tilburg
2022

Afbeelding omslag: Karel de Nerée tot Babberich, *Henri van Booven als jonge priester (Van Booven's Priesterbeeld)*, 1900-1901 – Rijksmuseum Amsterdam

Foto auteur: fotograaf onbekend, Henri van Booven, circa 1901 – Henri van Booven-archieef

Omslagontwerp: O.B. Kunst

ISBN 9789464485257

© 1928 Henri van Booven (eerste druk) / © 2022 Sander Bink (teksteditie)

*Gott straft die Sünder nicht. Die Sünd selbst ist ibr Hohn.
Ibr Angst, Pein, Marter, Tod; wie Tugend selbst ibr Lohn.*¹

Hoofdstuk 1.

Mathilde Diaz zat die ochtend als gewoonlijk op het portaal van de eerste verdieping van haar ‘huis van vertrouwen’ in haar armstoel. Zo met de rug naar de witte muur had ze aan haar linkerkant zicht op de trap en rechts en tegenover haar waren de deuren van drie vertrekken. Naast haar, op een Moors tafeltje, had Rita de dienstmeid een kopje chocolade met zes zoete beschuitjes en een grote puro neergelegd en de *Heraldo de Madrid* daarnaast.²

Mathilde had over haar bril heen in de *Heraldo* gekeken, de gele, weke *bizcochos* geknabbeld, uit het kleine kopje met de pappige chocolade ieder teugje opgelepeld, daarna was de beurt aan haar puro. Ze legde haar bril op de krant, knauwde bedachtzaam het puntje van haar sigaar, zocht in haar tas naar lucifers en liet het dunne wasje knetteren. Na gebruik wierp ze het in het lege kopje. Toen rookte ze traag, soms met dichte ogen, haar geweldige zwarte sigaar.

Van heel hoog uit het huis viel er licht langs de witte wanden op het portaal. Door een klein venster in de muur achter haar stoel, kwam een scherpe zonnestraal en gaf over haar hoofd een vierkant schijnsel op de vuile katoenen loper van de trap.

Zo soesde Mathilde, zwaarlijvig, alleen in haar armstoel, keek de blauwe rook na van haar puro en luisterde naar geluiden in het huis en naar het weinige rumoer dat vanuit de Calle de los maconeros Romanos tot haar doordrong.³

Ook tuurde ze wel naar drie kleine vliegen die, voortdurend op een zelfde hoogte, in kringen en spiralen zweefden boven de eerste traprede. Ze ademde soms zwaar, nam een lange teug geurige rook, liet die weer zacht naar binnen glijden door zwarte snorhaartjes opwaarts in haar wijde neusgaten, en blies de ijle damp zuchtend uit.

Zo zat ze onder haar donkere zijden mantilla, heel breed, een veel te omvangrijk lichaam waarmee de armstoel, die te klein leek, geheel gevuld was. Ze droeg geen ringen. Haar linkerhand, een vette mollepoot, lag roerloos op de houten leuning. Haar vingers die de puro vasthielden tilde ze met moeite op wanneer ze rookte, daarna zocht haar hand opnieuw steun. Haar zwarte ogen keken de wentelende, lenig krinkelende strengen van de sigarendamp na, die ze met kleine trekjes liet varen naar boven, liet stijgen in de hoogte van de gangen met hun geelachtig wit licht. Van beneden uit het huis wasemde een kruidige, scherpe geur, als van gloeiende houtskolen, gedroogde knoflook, acaciabloesems, anjelieren en heliotroop. Onverhoeds ging de deur recht tegenover haar open en een korte, zwaargebouwde man, met een stierenvechtersblouse boven de zwarte lange broek, liep haastig naar de trap.

‘Buenos dias señor Bombita,’ zei de vrouw schor en zo vriendelijk als ze kon. De espada leek erge haast te hebben.⁴ Zijn gladgeschoren donkerbruin gezicht trok met de zwarte ogen onder dikke wenkbrauwen in een grote gulle lach, maar toch vervolgde hij snel zijn weg naar beneden, nog antwoordend: ‘Buenos dias señorita Mathilde!’

Mathilde keek, zich wat opzij buigend, in haar stoel Bombita Chica na, en vroeg nog gemeenzamer: ‘Geen tijd deze ochtend?’

En de espada, al halverwege de trap, riep terug: ‘Nee, deze morgen niet, een andere keer misschien, tot ziens!’

Op de trap vervaagde het stadsrumeur de voetstappen. De verjaagde drie kleine vliegen herbegonnen hun wemelen en speelse zwermen in kleine en grote kringen. Mathilde dacht aan de fijne, popperige Rafaelita, waar Bombita de laatste weken de voorkeur aangaf.⁵ Ze dacht aan de avond waarop Mercedes haar had meegenomen uit de albergo van Emilia Santi waar ze bediende.⁶

Geheimzinnig, zwijgzaam meisje. Ze kwam uit een dorp in Andalusië. Ze had er een minnaar die haar op een goede dag meenam naar Madrid en haar na enkele weken verliet. Nooit had ze hem teruggezien. Nog diezelfde avond vroeg ze Rafaelita verder te vertellen, maar alleen dat wilde die kleine loslaten. Ze had haar oude en

zware Jerez laten drinken, om, nieuwsgierig geworden, meer van het kind te weten. Het hielp niets. Ze vertelde wat over haar minnaar, die haar vaak had geslagen en waarvoor ze bang geweest was. Dat was alles.

Ook die avond was Bombita gekomen om te kaarten, het was donderdag. En in plaats van Mercedes had hij dat kleine koppige ding verkozen. Nu weer. En daarom wilde ze dolgraag eens wat over haar praten met Bombita, die had nu wel meer van haar gehoord. Maar Bombita zei nooit veel, hij hield ook niet van praatjes, daarvoor kwam hij niet in haar *casa de confianza*.⁷ Ja, dat wist ze wel, dat wist ze wel.

Een volgende keer misschien zou hij wel iets loslaten. Haar gasten van die nacht waren laat deze ochtend. Ze had het wel drukker gehad in de week vóór de *Romeria*.⁸ Een grootse tijd. Er kwamen veel mensen, vreemdelingen soms en ook wel eens twistzieke gasten, waarmee ze moeite kon hebben.

Mathilde dommelde verder. Ze dacht aan de tijd die ze jaren geleden in dit huis had doorgebracht met haar vriend Antonio, die chulo was geweest in de Plaza de Toros en waarop ze zo verliefd was geworden, al sloeg hij soms verschrikkelijk.⁹ Of was het omdat hij zo vreselijk kon slaan? Antonio was al twee jaar dood, maar ze dreef haar zaken met verstand. Ze was spaarzaam vóór alles. Iedere maand bracht ze vele honderden peseta's naar de bank, de tocht daarheen was haar enige wandeling. Ze haalde dan óók wat ze aan rente over had, de rest werd wederom weggelegd. Zo kon ze tevreden en zorgeloos zijn. Met Rita werkte ze in het huis, ze aten en dronken goed en ze vond het genoeglijk, wanneer soms door gasten werd verlangd, dat ze een avondmaal en wijn zou geven. Zelf hield ze van goede kost en haar wijnen, om die te kiezen, dat was aan haar toevertrouwd, maar wat was het vlees hard en taai in Madrid, als leer. Hoe ze het prikte en klopte, geen zweem van malsheid was erin te brengen, al werd het zo tenminste eetbaar voor haar wankele tanden. Haar gasten, de vreemdelingen uitgezonderd, waren meestal niet zo kieskeurig, daarvoor behoefde ze niet zo veel moeite te doen, al riepen ze wel eens dat haar biefstukken van stie-

ren uit de Plaza afkomstig waren. Nu, dat was nog zo onwaarschijnlijk niet, daarvan behoefde ze zich zeker niets aan te trekken, vanuit de Plaza kwam er heel wat in de vleeswinkels van Madrid.

Mathilde Diaz dommelde. Ze soesde wat over Mercedes, de altijd strakke, bijna nooit lachende, zelfs niet glimlachende Mercedes met haar Moedermaagd gezicht. Wat was ze toch mooi en vooral, wat was ze raadselachtig, deze Andalusische, wier zusters, mooi als zij, in een klooster te Sevilla waren gegaan. Haar vader bezat grote sinaasappelboomgaarden. Ook Mercedes was opgevoed in het klooster, na de vroege dood van haar moeder, maar ze was uit die gevangenis gevluht en had daarna gezworven... Ha, Mercedes, dat was een vrouw, dat was er een die de mannen aan kon, ze had het wel gemerkt, aan alles. Bij haar vergeleken waren de andere meisjes als schuldeloze en onnozele pajaritos.¹⁰ Nee, Mercedes was geen pajarito, ze had iets sluipends, als van een katachtig roofdier, dat altijd van zijn prooi zeker is. Ja, die zekerheid lag er als een verborgen gloeien in haar zwarte ogen, onder de zware, zwarte wenkbrauwen... haar mat, strak gezicht, als een masker, de welgevormde wat dunne, rode lippen.

Langzaam had Mathilde Diaz haar ogen gesloten, en terwijl ze zo een lange hijs van haar sigaar nam, had de deur dichtbij haar gekraakt. Toen Mathilde opkeek, stond Mercedes, als immer ongekrekt met glad gekapte haren, in rode muiltjes en een gele ochtendjapon bij haar stoel en zei zacht: 'Buenos dias señorita Mathilde.'

Mathilde beantwoordde haar groet, wat onthutst, vooral ook omdat ze een heel lang, mager heerschap snel naar de tweede deur ter rechterzijde zag lopen, om daarop onverhoeds enige harde vuistslagen te geven. Binnen in de kamer klonk een kreet en de lange riep zakelijk: 'Remember we have to meet señor Alvarez in Inglés at twelve o'clock. I am going there now!'¹¹

Een nieuwe kreet klonk uit de kamer, doffer nu. De lange was al op de trap, mompelde een afscheid, glimlachend Mercedes toewuivend, die knikte koel, strak, onbewogen. Daarna kwam ze langzaam, gelijk een kat, als op voeten van fluweel, onhoorbaar getre-

den tot achter de stoel van Mathilde, leunde daarop en boog zich half over haar heen, zeggend: 'Dat zullen mooie dagen worden vóór de Romeria, wij kunnen toch naar buiten niet waar? Wij wilden zo graag, Rafaelita, Lolita en Juanita ook, naar de Romeria.¹² Kom, dat kunnen wij wel, hè?'

En zich met de handen wat in steun zettend, boog ze op haar tenen even, zich dieper heen over Mathilde, zodat deze even haar geur ademde en als altijd, wanneer Mercedes zo vleide, onder haar bekering kwam. Was ze niet een sieraad van haar casa de confianza? Eigenlijk hield ze niet van haar, omdat Mercedes zo geheimzinnig altijd deed. Maar van wie hield ze eigenlijk, nu Antonio er niet meer was?

Even moest ze aan haar eigen zwaarlijvigheid en afkeer van beweging denken, die vrouwen wilden natuurlijk dansen op de weide, ze zouden er vrienden zien. Voor haar was dat alles voorbij.

Er kwam vage ijverzucht in haar, eigenlijk gunde ze haar dat genoeg, vooral aan Mercedes, maar half. Lolita, Juanita en Rafaelita, dat waren bijna kinderen nog, maar Mercedes? Ze kon haar niet vertrouwen. Wie was eigenlijk te vertrouwen? Ze moest even schamper lachen en nogmaals aan Mercedes denken. Weer zag ze haar bij zich staan. Ze had even moeten huiveren toen ze zo van achteren over haar heen gebogen stond. Ze kon zich toch maar nooit van dat onbegrijpelijke gevoel, die mengeling van bewondering, vrees en afkeer voor die vrouw losmaken. Wat stond er dan bij haar, wanneer Mercedes zich zo vleierig vlak bij haar bewoog? Nimmer had ze haar kunnen betrappen. Mercedes had nooit iets weggenomen of verduisterd. Ze was matig, heel ordelijk, maar veel gaf ze om fraaie kleding. Zou het ooit goed met Mercedes aflopen?

Wat ging dit haar aan eigenlijk? Daaraan dacht ze bij de andere vrouwen niet. Maar Mercedes? In de *Heraldo de Madrid* stonden wel eens verhalen van zulke vrouwen, die oud en op, in ellende en verveiling, ergens in een krot, op vieze lompen sterven.

'Nu, mogen wij?' vleide Mercedes, dringender, iets berekends toch in haar stem.

‘Ja, goed,’ antwoordde Mathilde, wat ongeduldig, als om nu maar gauw van Mercedes’ dichtbij en beklemmende tegenwoordigheid af te zijn. En nauwelijks had ze het gezegd of Mercedes was weggeslopen en had voorzichtig de deur van haar kamer achter zich dicht gedaan als om zich bescheiden terug te trekken.

Alsof ze niet uitgaan wanneer ze willen, dacht Mathilde, vergeenoegd toch, dat zelfs de duistere Mercedes de schijn van gehoorzaamheid en onderworpenheid betrachtte, altijd weer, en dus toonde een wezen te zijn van zekere aangename en ordelijke vormen, siersels van haar goed bekende casa.

Van buiten, vanaf de straat, kwamen nu wederom geratel van karrewielen, gehinnik van muilezels, kreten van drijvers of voerlieden, gerinkel van paardentuig. Mathilde luisterde ook naar muziek van tamboerijnen, en gezang en het donkere bonzen van een gitaar. Toen hoorde ze plotseling dat de deur tegenover haar, waaruit Bombita zo haastig was weggeslopen, open kraakte en de kleine Rafaelita, de zeventienjarige, uit de albergo van Emilia Santi, op haar toe trad. In haar rood ochtendkleed zag ze er fris en fleurig uit als de anjelier in haar donkerbruine rossige glanzende, zware haren, die ze luchtig opgenomen en vastgemaakt had. Ze sprong, of huppelde, meer dan ze liep op Mathilde af, vatte vertrouwelijk haar vette hand, vleiend: ‘Heeft Mercedes het al gevraagd?’

‘Ja, ja! Het is goed, het is goed.’

Mathilde Diaz had de ogen gesloten terwijl ze dit zei, even vreemd ontroerd. Daarom zag ze de mengeling van spot en voldaanheid in het lachje van Rafaelita niet, evenmin het wat peinzend zwaarmoedige in dat popperige, tere gezichtje, maar nog voelde ze de warme zachtheid van die kleine hand, die haar ontroerde, omdat het haar een vaag besef bijbracht van haar eenzaamheid.

Er was niets eigens om haar heen, een kind had ze nooit gehad. Dat ze leefde in betrekkelijke welvaart door de zonde en de schande van anderen, daarom bekommerde ze zich niet. Die vrouwen behandelde ze niet slecht, haar natuur was goedhartig. Ze kon niet anders. Maar buiten haar huis waren wereld en wetten gestreng en

vijandig, daarvoor moest ze zich hoeden. Ze was, als die vrouwen, even goed een uitgestotene en een verachte.

Nu keek Mathilde Diaz naar Rafaelita op en ontwaarde de zachte roze gloed die schemerde door de matheid heen van haar gezicht, ze zag ook haar lange, zwarte oogharen, de donkere schemering onder haar diepliggende, zwarte ogen en rode lippen, de ovale vorm van haar kindergezicht, de fijne lijn van de wat gekromde neus. Ze zou wel een zwak gestel hebben, dit kind kón niet sterk zijn

Als Rafaelita haar dochter eens was; ze zou dan niet alleen zijn. Ja, ze was nu wel eenzaam. Maar dan spotte het in haar; het zou nog eenzamer worden, als ze over een paar jaar genoeg gespaard had en zelfs die vrouwen, dit kind, zoals ze er zovelen had zien komen en gaan in haar casa, voor altijd verdwenen waren. Waarom dacht ze nu weer aan de toekomst, waarom peinsde ze over de toekomst, ook van Mercedes, die mysterieuze. Waarom zou ze de tedere Rafaelita bij zich willen behouden? Lolita en Juanita waren niet meer dan straatmeiden, maar Rafaelita? Alles bleef toch raadsel om haar heen.

Even voelde Mathilde Diaz een nog nooit waargenomen lichtheid in haar hoofd en een heel zeldzame gewaarwording onder haar hart, alsof daar iets pijn deed, neep of zich rekte. Ze staarde met grote ogen voor zich uit, zonder te zien, voelde opeens dat haar kleding haar beklemde, ze wilde opstaan. Er stakte iets in haar keel, er steeg een benauwd en verstikkend gevoel in haar borst. Opeens was het weg. Hoe vreemd was het geweest, dat had ze nog nooit gehad. Ze tastte naar haar voorhoofd dat klam, koud aanvoelde. Nu hoorde ze de stemmen van Lolita en Juanita dichtbij, hoog, brutaal en helder, die vroegen wat haar scheelde. Rafaelita kwam ook aangelopen. Eerst dacht ze dat die drie wederom vragen wilden. Vaag hing in haar hoofd het beeld van de weiden aan de Manzanaris. Ze zag de badende knapen, die zich in de modder rollen en daarna in het stromende water gaan liggen. Beelden en de stemmen van de meisjes liepen even in haar waarneming door elkaar. Geheel tot zichzelf kwam ze door kleine kreetjes van Lolita en zware mannen-

stemmen, die even schertsten, terwijl ze zich verwijderden langs de trap en het gerucht van voetstappen naar beneden verwarde met nieuw gedruis uit de straat. Ze was tevreden dat Lolita, Juanita en Rafaelita bij haar stonden in die wonderlijke en verontrustende ogenblikken, blij dat Mercedes haar zó niet zag. Haar puro was op de grond gevallen. Ze schaamde zich nu hevig over het voorval. Daarom verzamelde ze al haar wilskracht en om te tonen dat haar eigenlijk niets scheelde, hief ze met beide handen, krachtig steunend op de leuning van haar armstoel, zich zo vlug van haar plaats als ze kon, dankte de drie meisjes kortaf en zei dat ze Rita bij haar op haar kamer moesten sturen. Toen, heel breed en met nadrukkelijke voetstappen, begon ze zuchtend en zwaar deinend naar boven te klimmen...

Op dat ogenblik kwam er in Mercedes' kamer een kort gestommel, een half onderdrukt geschreeuw, een trillen en zacht bonzen als van dichtslaande deuren, wankelende meubels en door elkaar gestoten wastafelgerei... Toen viel er iets aan glazen splinters, er knarsten snelle voetstappen door scherven heen en op de drempel van Mercedes' kamer verscheen in een zijden, paarsgeel gestreepte pyjama en gelakte schoenen, een lange jonge man met verwarde, zwarte haren en als in doodsangst vertrokken, verwilderde, grauwe trekken, waarin zijn ogen donker wijd open staarden. Hij hield zijn handen op zijn maag gedrukt en riep hees: 'Mathilde! Mathilde! Ik ben vergiftigd!... Help! Er was... Ik sterf!'

Hij viel steunend en zich wentelend op de trap tegen de ontstelde Mathilde aan, zodat ze wankelde en zich aan de leuning vast moest houden om niet ook te vallen. Degenen die de jongeman in de weg stonden, waren ruw door hem opzij gestoten. Alle drie stonden ze hevig verschrikt naar hem te staren. Hij ging door met in wanhoop Mathilde te smeken om hulp, trachtte haar weg te trekken van de trap, en begon eruit te zien alsof hij nu ieder ogenblik kon neervallen in bezwijming of bewusteloosheid.

Nu verscheen, nog bleker dan gewoonlijk, ook Mercedes op het portaal. Ze wuifde ten geruststellend teken met de hand naar Ma-

thilde Diaz, schudde daarbij haar hoofd en zei: ‘Senorita Mathilde, het is niets! Hem scheelt niets. Ik heb het hem ook al gezegd!’

Zich nu wendend naar de jongeman, die kreunde, met de blik op de traploper, ging ze door: ‘Ik heb je toch gezegd dat er niets, of zo goed als niets was in het glas, waaruit je gedronken hebt. Het zat in bet andere dat omgestoten is.’

‘Hoe weet je dat het mij geen kwaad zal doen?’ steunde de jonge man. Nu klonk hard Mathilde’s geluid, zoals het zelden klonk, want ze was boos geworden, kwaadaardig.

Terwijl een paarsrode gloed haar plotseling steeg in haar gezicht, snauwde ze naar Mercedes: ‘Maar zeg dan! Wat is dit nu?!’

En Mercedes klom dadelijk bij haar meesteres op de trap, omvatte slaafs met beide armen haar hoofd en, haar lippen dicht bij Mathilde’s gezicht, fluisterde ze haar enige tijd gejaagd in het oor. Maar dit leek Mathilde wel aangaande de jongeman gerust te stellen, maar haar woede tegen Mercedes niet te verminderen.

Eerst wat hees en rauw door het zich overmatig moeten beheersen, zei zij, haar bezoeker zacht op de schouder tikkend, wat zoetsappig: ‘Kom tot kalmte señor Joris. Er was in het glas waaruit u gedronken heeft zo goed als niets dat u zal hinderen, geloof mij toch.’¹³ En ziende dat haar gast nu rustiger werd en opstond, zei ze nog, zo bedaard vriendelijk als ze kon: ‘Ik moet nu naar boven. Tot weerziens señor Joris. Het ga u goed!’ Maar daarna, al haar opgekropte woede onverhoeds uitrazend, schreeuwde zij: ‘En gaan jullie nu onmiddellijk naar je kamers, Juanita! Lolita! Stuur jij de meid dadelijk bij mij, Rafaelita, en kom zelf ook!’

Degenen die op het portaal waren gingen nu snel uiteen. Mercedes had de jongeman bij zijn arm genomen en trok hem mee naar binnen en Mathilde die het zag, riep hem nog na: ‘Heus señor Joris, het is niets, het is in het geheel niets!!’

Nabij de deur, in Mercedes kamer, klonken de stemmen van de twee.

Mathilde, hijgend midden op de trap, bleef er even naar luisteren, totdat Rafaelita bij haar stond, en ze samen de bestijging vervolgden.

‘Wat een onmogelijke drukte en opschudding, en alles om niets!’
Hoorde Rafaelita haar meesteres zwaarder hijgen, toen ze bovenges-
komen tegen de trapleuning stond, steunend met beide handen op
de balustrade. Graag had Rafaelita over het voorval nog gesproken,
maar ziend hoe zeer vertrokken en ontzet van innerlijke woede
Mathilde Diaz eruitzag, waagde ze het niet.

Hoofdstuk 2,¹⁴

I.

In de late ochtend naderde de nachttrein uit het noorden Madrid. De kunstschilder Frans Oldhove, bij het aanbreken van de morgenschemering sluimerend in de hoek van zijn coupé, ontwaakte toen de trein aan het voorlaatste station, ruw tot stilstand geremd, zijn snurkende, in voddige bruine mantel gewikkelde reisgenoot, bijna Oldhove van de bank slingerde.¹⁵ De man zag hem onder zijn baret, met zijn door slaap half dicht geknepen, zwarte ogen verschrikt wantrouwend aan en wikkelde zich daarna opnieuw in zijn mantel, het pukkelige, bruine gelaat in de vuil grijze zitting gedrukt.

Voor Oldhove lag er zoveel zorgeloze onverschilligheid en verwildering in deze ruige, smerige kerel, die midden in de nacht met luid gesmak zijn maal van uitgedroogd, verkruimeld brood, rauw vlees en knoflook had geknauwd en die daarna liggend, ogen half dicht, een sigaret rolde en rookte. Het was verwaarlozing van vormen en gebruiken, gekoesterd in het noorden, en daarvoor in de plaats lag er tegenover hem, vonken strooiend en as uit zijn sigaret, op de plankenvloer, deze knoflookwalmen ademende stoppelige.¹⁶

Die nacht, uren uitkijkend door de raampjes, had Oldhove het beeld van eindeloos voorbijtrekkende, schemerige hellingen en vlakten in zich opgenomen. Daarin stonden als wachters de lage parasoldennnen, spreidend de scherpte van hun ovale schaduwen op de bodem in de blauwzilveren betovering van het hoge maanlicht. Vaag met dit uitzicht verbonden kwam in zijn vermoeide wezen menige verwardheid van de taferelen van het verbeelde, van het geschilderde Spaanse landschap, verbleekt en onduidelijk nog door zijn leven van ontzegging van de laatste maanden, met bitter gebrek dreigend in de naaste toekomst.

Hij voelde zich mat en zwak na achtenveertig uren onafgebroken reizen. De vroeg gekomen warmte in Frankrijks zuiden, kille wind en sneeuw in de Pyreneeën, de snel toenemende zachtheid

van de lucht in zuidelijker dalen en valleien en tenslotte de koelte opnieuw, voorbij de Siërra de Guadarama, op de hoogvlakte, dat alles had hem aangegrepen.

Maar daar was telkens weer de blijde, opbeurende gedachte aan de komende weken in het appartement bij zijn vriend Joris van Ree, kunstschilder en Prix de Rome-winnaar, die hem een maand lang ging huisvesten.¹⁷ Dat zou een zorgeloos tijdperk zijn; aan wat daarna komen moest dacht hij niet.

En nu, in het scherpe, zonnige licht, las hij nog eens Joris' brief, zonderling gesteld schrijven, zoals alle brieven van Joris waren. Deze was vol beklag over zijn eenzaamheid, over de hete dagen en ijsskoude nachten van Madrid, waarin de Guadaramawind hem als een wild dier naar de keel greep.¹⁸ Van zijn Prix de Rome winnen had hij geen voldoening meer.¹⁹ De brieven van zijn aanstaande, de doffe nuchterheid van Jan Lebrette, de zakenman, die thans zijn verdieping in de Calle de la Concordia met hem deelde, de dieftachtigheid van hun keukenmeid Pacca, het was alles tezamen teveel voor hem geworden en dan had hij in een casa de confianza waarheen Lebrette hem wel meenam, 'de vrouw zijner verwachtingen' ontmoet.²⁰ Oldhove ook moest haar zien, dat alléén loonde reeds een reis naar Spanje. Hij eindigde in diep neerslachtige toon: 'Kom haastelijk want wij vergaan...'²¹

Voor het Estación del Norte stond een rij voertuigen, die Oldhove de indruk gaven alsof ze daar opgesteld waren om als zeldzame oudheden of curiositeiten te worden verkocht. Maar hij begreep dat deze nog als huurrijtuigen dienst moesten doen en waarschuwde een van de koetsiers, die in gescheurde en groen verschoten jas, tegen een muur geleund, een sigaret rookte.

In felle vlagen golfde het diepe licht van die meiochtend over de grote, puntige keien van de stijgende straat. Toen het zwiepende rijtuig, moeizaam door een half kreupele, benige knol getrokken, de brede weg langs het paleis van de konings ophotste, laaide het zonlicht zó van de hoge, witte paleismuren terug, dat Oldhove een neiging voelde om zijn ogen half te sluiten. Over wijder, lichter, schroeiend hete pleinen reed hij nog, waar fonteinen sprongen, ze

passeerden de drukke, brede Alcala naar de Paseo de Recoletos, waar bomen een beetje schaduw gaven.

Even daarna, langs een muur waar honderden zoet geurende blauwe bloemtrossen vanaf hingen, raakten ze in de Calle de la Concordia, voor het huis waar Joris van Ree op de vijfde verdieping woonde. Korte tijd later begon hij er de stenen trappen van te beklimmen, moeizaam zijn zware koffer en hoedenkoffertje zeulend. Op de hoogste verdieping gekomen tenslotte, belde hij verscheidene malen, maar de deur bleef gesloten. Oldhove keek op zijn horloge en zag dat het al bijna half twaalf was. Er leek niemand in huis te zijn, vanaf de straat stegen warrige geluiden over de rommelige keien, zwaaiende vehikels en het doffe, ijzeren geratel van de trams. De schaduwstreep van het laaiende zonlicht dat door een venster viel schoof traag over de bruingrijze stenen van het portaal. Tenslotte kwam het schuifelen van voetstappen hoger en hoger gestegen en een klein, kortgebouwd, zwartharig vrouwmens, wantrouwig met grote donkere ogen glurend, trad langs hem en stak de sleutel rap, geruisloos in het slot van de deur.

‘Kom binnen señor,’ zei ze kortaf en daarna: ‘Meneer Van Ree heeft mij gezegd u te laten wachten in de antichambre tot hij thuiskomt, omstreeks twaalf uur.’

Met wijde zwaai deed ze in de gang de deur open van een kamer op de zonzijde, waar voor de nauwe vensters jaloezieën en gordijnen waren neergelaten om het zonlicht en de gestaag toenemende hitte buiten te sluiten. Na een poosje begon Oldhove in de schemer van dit vertrek te denken aan Joris en aan de moedeloze toon van zijn brieven waarvan de laatste zo erbarmelijk eindigde: ‘Kom haastelijk, want wij vergaan.’

Was dit de toon van Joris? Van zijn meestal laatdunkende, schampere vriend? Was hij werkelijk ziek, of vorderde een begin van ziekte, en wie was de vrouw waarover hij had geschreven, wie was Mercedes?²² Zou ze uiterlijk zijn zoals de vrouwen die hij in de heftige zonneglans die ochtend zag, de meeste in het zwart of donkerbruin, met mantilla's over de glanzende, glad gekapte haren, half verhullend de matte, ovale gezichten? Al vager voorstellingen

maakte hij zich van het ‘casa’ waarover Joris had geschreven, en van Joris’ huisgenoot Jan Lebrette, de man-van-zaken. Hóé kon dat samengaan, een zakenman en Joris? Dat was onmogelijk. Wie kon durend samenleven met Joris, de lichtgeraakte, luimige, bittere sarcastische kunstenaar, met zijn te kritische geest, die zich overal stootte, overal anderen kwetste, nooit ontzag, soms tegen zijn wil, maar meestal met opzet.²³

Hoe wonderlijk klonken door die loomheid van Oldhove’s ge-
waarworden heen, de geluiden van de straat omhoog en die vanuit
een dichtbije keuken in het appartement, waar die korte, gezette,
stuurse dienstmeid thans haar werk deed. Onverhoeds ging de deur
van de gang open en daarmee zwaaide de hartstocht van een nijdig
gesprek het huis binnen. Oldhove herkende Joris’ stem en hij
hoorde een zwaar, donker geluid, net voordat de deur van anti-
chambre opengedraaid werd, zeggend: ‘Neem haar dan mee als je
kunt. Maar ze zal niet willen, haar hart is te ruim, daarom blijft ze
bij Mathilde!’

En terwijl de deur opening klonk wrevelig hees ten antwoord,
Joris’ stem:²⁴ ‘Als ik het wil zal je haar zien.’

Op dat ogenblik trad Joris het vertrek binnen.

Hij was mager geworden en zijn gezicht was vaal en benig
meende Oldhove, wiens ogen aan de schemer waren gewend ge-
raakt. Toen begroetten ze elkaar en Joris was, vond Oldhove, harte-
lijker dan gewoonlijk. Hij stelde hem aan Jan Lebrette, zijn huisge-
noot, voor en zei Oldhove veel vriendelijks met zijn vermoed,
schor geluid. Hij vertelde van zijn dagelijkse gang naar het Prado,
waar hij kopieerde en van zijn zwerftochten ’s nachts door Madrid
met Lebrette. Dat was een forse, jonge kerel met donkere ogen en
zwart haar, boven een mooi gebouw, hoog voorhoofd. Alles aan
Lebrette’s wezen leek teruggetrokkenheid. In de uitdrukking van
zijn vermoeide ogen, meende Oldhove, was een wonderlijke men-
geling van achterdocht, verdriet en verlangen toch naar vertrouwen
en warmte van anderen.

Lebrette nam Oldhove’s uitgestoken hand en greep deze even
met kracht, vroeg toen of Oldhove voor de eerste keer in Spanje